

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โทร. ๗๐๕๓ - ๗๐๕๔

ที่ ศธ ๐๕๖๒.๐๗/๑๓๖

วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เรียน

สถาบันวิจัยและพัฒนาประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้โครงการ “บูรณาการนวัตกรรมการวิจัยข้ามเพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดชัยนาท” ภายใต้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมร่วมกับหน่วยบูรณาการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research Unit : ABC Unit) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โดยผู้ที่ประสงค์ขอรับทุนอุดหนุนการวิจัยขอให้ส่งเอกสารประกอบการขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย ดังนี้

๑. ข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน ๓ ชุด
๒. เอกสารสรุปข้อเสนอโครงการ จำนวน ๓ ชุด
๓. บันทึกข้อความส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

ทั้งนี้ แบบฟอร์มการขอรับทุนทั้งหมดสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และขอให้ผู้วิจัยส่งเอกสารมายังสถาบันวิจัยและพัฒนาชั้น ๗ อาคารสำนักงานอธิการบดี ภายในวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๐ เพื่อที่สถาบันวิจัยและพัฒนาจะดำเนินการกลั่นกรองงบประมาณต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการ

(นางวรรณารถ ดวงอุดม)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัยภายใต้โครงการ
“บูรณาการนวัตกรรมการวิจัยข้าวเพื่อพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดชัยนาท”
ภายใต้ความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ร่วมกับ
หน่วยบูรณาการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research Unit : ABC Unit)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

หลักการและเหตุผล

จากวิกฤตการณ์ปัญหาาราคาข้าวตกต่ำในปี 2559 ของประเทศ ส่งผลกระทบต่อการรายได้ของเกษตรกรจังหวัดชัยนาท จากการดำเนินการของสถาบันวิจัยและพัฒนา กับทีมงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (2559) ได้เข้าไปสำรวจสภาพปัญหาวิกฤตการณ์เรื่องข้าวในจังหวัดชัยนาท โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลแพรกศรีราชาและเกษตรตำบล พบว่า ราคาที่คาดการณ์ว่าจะรับซื้อข้าวนาปี 2559 ราคาข้าวขาวอยู่ที่ 6,200–6,800 บาทต่อตัน ราคาข้าวหอมปทุมอยู่ที่ 6,400–7,000 บาทต่อตัน (ข้อมูล ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2559) ในขณะที่ปี 2558 ราคาข้าวขาวอยู่ที่ 7,300–7,400 บาทต่อตัน ราคาข้าวหอมปทุมอยู่ที่ 7,500–7,600 บาทต่อตัน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรจะได้รับตอบแทนที่ลดลงประมาณ 1,000 บาทต่อตัน และกรณีโรงสีภายในพื้นที่ไม่รับซื้อผลผลิต (ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2559) สาเหตุเนื่องจากเกิดปัญหา ระบบเงินหมุนเวียนในรับซื้อในระบบ และการรอนโยบายรัฐบาลที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเก็บรักษาข้าวของเกษตรกร เนื่องจากระบบการเก็บเกี่ยวข้าวของชัยนาทเป็นแบบใช้เครื่องเกี่ยวหวดข้าวทำให้ข้าวเปลือกที่ได้มีความชื้นสูง ดังนั้นต้องส่งขายให้โรงสีทันทีเพื่อนำไปสู่การอบในระบอบอุตสาหกรรมและการสีต่อไป นอกจากนี้ทางด้านนโยบายรัฐบาลส่งผลให้ชาวนาเน้นการปลูกเพื่อขายโรงสี ทำให้ในพื้นที่ของเกษตรกรไม่มียุ้งฉางสำหรับการเก็บข้าว รวมทั้งพฤติกรรมกรรมการปลูกข้าวเพื่อจำหน่าย และซื้อข้าวเพื่อการบริโภค

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวอีกทั้งการมีศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม-ชัยนาท เป็นแหล่งให้ความรู้และบริการชุมชน และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนสำหรับการพัฒนาพื้นที่ ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรในพื้นที่สามารถนำผลงานการวิจัยไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หน่วยบูรณาการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research Unit : ABC Unit) จึงได้ประกาศรับทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว โดยมีพื้นที่เป้าหมายหลักคือ จังหวัดชัยนาท ซึ่งรายละเอียดกรอบการวิจัย เป้าหมาย และประเด็นในการวิจัยที่ได้จากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีดังต่อไปนี้

กรอบการดำเนินงานวิจัย

กรอบการวิจัย	เป้าหมาย	ประเด็นการวิจัย
<p>กรอบการวิจัยที่ 1 การพัฒนาองค์ความรู้และ เครือข่ายด้านการเกษตรเพื่อ การจัดการความรู้และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ยั่งยืน</p>	<p>เพื่อการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการผลิตข้าว และการพัฒนาเครือข่ายด้านการเกษตร อย่างเป็นระบบ</p>	<p>ประเด็นการวิจัย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รูปแบบการจัดการเครือข่ายเพื่อการจัดการความรู้ข้าวในรูปแบบต่าง ๆ ของจังหวัด ชัยนาท 2. การพัฒนาหลักสูตรการจัดการข้าว 3. การเพิ่มศักยภาพแหล่งเรียนรู้การจัดการข้าว (เช่น การลดต้นทุนการผลิตข้าวผ่าน โครงการนาแปลงใหญ่ การเรียนรู้กระบวนการลดต้นทุนการผลิตข้าวผ่านโรงเรียน ชาวนา เป็นต้น) 4. การพัฒนารูปแบบเพื่อการบริหารจัดการต้นทุนการผลิตข้าว
<p>กรอบการวิจัยที่ 2 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และมาตรฐานการผลิตข้าว</p>	<p>การพัฒนาการเทคโนโลยีกระบวนการผลิต ข้าวทั้งระบบ ทั้งในส่วนของผลิตเมล็ดพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว หลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป เพื่อการลดต้นทุนและเพิ่ม ศักยภาพในการผลิต</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อต้านทานศัตรูพืชและโรคระบาด 2. การพัฒนาการจัดการโรคและศัตรูพืชในข้าวด้วยวิธีการทางธรรมชาติ 3. การพัฒนาเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตข้าว 4. การพัฒนาเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์การแปรรูปข้าว
<p>กรอบการวิจัยที่ 3 การพัฒนาการจัดการตลาด ข้าวด้วยตนเองของกลุ่ม เกษตรกรผู้ค้าข้าวในจังหวัด ชัยนาท</p>	<p>เกษตรกรสามารถจัดการด้านการตลาดได้ อย่างครบวงจร ทั้งในเรื่องผลิตภัณฑ์จากข้าว ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริม การขาย และการสร้างตราสินค้า</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ข้าวในจังหวัดชัยนาท 2. การพัฒนาช่องทางทางการจัดจำหน่ายข้าวของเกษตรกรจังหวัดชัยนาท 3. การพัฒนาตราสินค้าข้าวหรือผลิตภัณฑ์จากข้าวของจังหวัดชัยนาท

หลักเกณฑ์การพิจารณาการให้ทุนสนับสนุน

การพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย

1. ข้อเสนอโครงการวิจัยต้องทำการศึกษาอยู่ภายใต้จังหวัดชัยนาท ซึ่งครอบคลุม 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสรรคบุรี อำเภอสรรพยา อำเภอหันคา อำเภอมโนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอหนองมะโมง และอำเภอเนินขาม
2. เป็นโครงการที่เน้นการวิจัยและพัฒนา ที่สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างชัดเจน
3. ไม่เป็นโครงการเพื่อขอรับปริญญาหรือรับประกาศนียบัตรอื่นใดของผู้ขอรับทุน

คุณสมบัติผู้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

1. เป็นข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ อาจารย์ประจำ ตามสัญญา และเจ้าหน้าที่ประจำตามสัญญา ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมมาอย่างน้อย 6 เดือน และมีเวลาปฏิบัติราชการเหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. ไม่เป็นผู้ติดค้างการส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินและ/หรืองบประมาณรายได้ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3. ไม่เป็นผู้ติดค้างส่งเงินกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
4. ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างการลาศึกษาต่อ หรือได้รับทุนศึกษาต่อ หรืออยู่ระหว่างการอบรมระยะยาว ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป
5. เป็นนักวิจัยที่ขึ้นทะเบียนนักวิจัยกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (กรณีขอรับทุนครั้งแรกให้ส่งใบกรอกข้อมูลแนบข้อเสนอโครงการวิจัย)
6. เป็นผู้ที่มีเวลาในการปฏิบัติงานวิจัยได้อย่างเต็มที่เต็มเวลา และสามารถควบคุมงานวิจัยให้แล้วเสร็จภายในกำหนด
7. ทีมดำเนินการวิจัยต้องมีผู้ร่วมวิจัยอย่างน้อย 1 คน
8. มีการสร้างนักวิจัยเชิงพื้นที่รุ่นใหม่ (เป็นนักวิจัยที่ไม่มีประสบการณ์ในการทำงานเชิงพื้นที่มาก่อน)

รูปแบบข้อเสนอโครงการ

1. ข้อเสนอโครงการวิจัยแบบชุดโครงการ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อเสนอโครงการภายใต้แผนงาน ไม่น้อยกว่า 3 โครงการ และแผนงานวิจัย 1 โครงการ
 2. ข้อเสนอโครงการวิจัยแบบเดี่ยว
- พื้นที่ศึกษาวิจัย จังหวัดชัยนาท
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ไม่เกิน 12 เดือน

งบประมาณโครงการวิจัย

1. ประเภทชุดโครงการ ไม่เกิน 1,200,000 บาท
2. ประเภทโครงการเดี่ยว ไม่เกิน 400,000 บาท

ปฏิทินการดำเนินงาน

วันที่	กำหนดการ
วันที่ 3 มีนาคม 2560	ประกาศรับข้อเสนอโครงการวิจัย
วันที่ 8 มีนาคม 2560	การประชุมสัมพันธการข้อเสนอโครงการวิจัย
วันที่ 28 มีนาคม 2560	ปิดรับข้อเสนอโครงการวิจัย
วันที่ 21 เมษายน 2560	พิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัย
วันที่ 27 เมษายน 2560	ประกาศผลการคัดเลือกข้อเสนอโครงการวิจัย
วันที่ 1 พฤษภาคม 2560	จัดทำสัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย

รายละเอียดการส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

เอกสารการส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

1. แบบเสนอโครงการวิจัย (Research project) แบบชุด (สก-1ช) หรือแบบเดี่ยว (สก-1ค) สามารถดาวน์โหลดได้ที่ website สถาบันวิจัยและพัฒนา

สถานที่ส่งข้อเสนอโครงการ

อาคารสำนักงานอธิการบดี ชั้น 7 สถาบันวิจัยและพัฒนา 39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวง จันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

เอกสารการจัดส่ง

1. ข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน 3 ชุด
2. เอกสารสรุปข้อเสนอโครงการ จำนวน 3 ชุด
3. บันทึกข้อความส่งข้อเสนอโครงการวิจัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณารถ ดวงอุดม)
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

สรุปปัญหาสถานการณ์ข้าวในจังหวัดชัยนาท

ชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางตอนบนของไทย ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา และตอนเหนือของภาคกลาง เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของการปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของไทย โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 884,451 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 68.93 ของพื้นที่ทางการเกษตรกรรมทั้งหมด การปลูกข้าวของจังหวัดชัยนาทสามารถทำได้ทั้งนาปี และนาปรัง โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปรังมีปริมาณมากคิดเป็นอันดับสามของประเทศ รองจากจังหวัดสุพรรณบุรีที่เป็นอันดับหนึ่ง และจังหวัดนครสวรรค์ที่เป็นอันดับสอง สำหรับข้าวที่เพาะปลูกในจังหวัดชัยนาทมีหลากหลายชนิด แต่ที่นิยมปลูกมากที่สุด ได้แก่ ข้าวหอมปทุม ข้าวขาว ข้าว กข 47 กข 49 กข 31 กข 41 กข 63 ชัยนาท 1 และข้าวหอมมะลิ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559)

จากวิกฤตการณ์ปัญหาราคาข้าวตกต่ำในปี 2559 ของประเทศ ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรจังหวัดชัยนาท ซึ่งจากการดำเนินการของสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ทีมงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (2559) ได้เข้าไปสำรวจสภาพปัญหาวิกฤตการณ์เรื่องข้าวในจังหวัดชัยนาท โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวตำบลแพรภคคีราชาและเกษตรอำเภอ พบว่า ราคาที่คาดการณ์ว่าจะรับซื้อข้าวนาปี 2559 ราคาข้าวขาวอยู่ที่ 6,200–6,800 บาทต่อตัน ราคาข้าวหอมปทุมอยู่ที่ 6,400–7,000 บาทต่อตัน (ข้อมูล ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2559) ในขณะที่ปี 2558 ราคาข้าวขาวอยู่ที่ 7,300–7,400 บาทต่อตัน ราคาข้าวหอมปทุมอยู่ที่ 7,500–7,600 บาทต่อตัน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรจะได้รับตอบแทนที่ลดลงประมาณ 1,000 บาทต่อตัน และกรณีโรงสีภายในพื้นที่ไม่รับซื้อผลผลิต (ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน 2559) สาเหตุเนื่องจากเกิดปัญหาระบบเงินหมุนเวียนในรับซื้อในระบบ และการรอนโยบายรัฐบาลที่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเก็บรักษาข้าวของเกษตรกร เนื่องจากระบบการเก็บเกี่ยวข้าวของชัยนาทเป็นแบบใช้เครื่องเกี่ยวนวดข้าวทำให้ข้าวเปลือกที่ได้มีความชื้นสูง ดังนั้นต้องส่งขายให้โรงสีทันทีเพื่อนำไปสู่การอบในระบอบอุตสาหกรรมและการสีต่อไป นอกจากนี้ทางด้านนโยบายรัฐบาลส่งผลให้ชาวนาเน้นการปลูกเพื่อขายโรงสี ทำให้ในพื้นที่ของเกษตรกรไม่มียุ้งฉางสำหรับการเก็บข้าว รวมทั้งพฤติกรรมปลูกข้าวเพื่อจำหน่าย และซื้อข้าวเพื่อการบริโภค

ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการผลิตข้าวในประเทศไทย คือ ต้นทุนด้านปัจจัยการผลิต ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี สารป้องกันและกำจัดวัชพืช ทางสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย (Thai Rice Exporters Association) รายงานว่า ต้นทุนการผลิตข้าวในประเทศไทยนั้นสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ ประเทศเวียดนาม โดยต้นทุนการผลิตข้าวไทยสูงถึง ไร่ละ 6,000 – 7,000 บาท ในขณะที่ประเทศเวียดนามมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยเพียงไร่ละ 4,900 – 5,000 บาท นอกจากนี้ ผลผลิตข้าวในประเทศไทยยังต่ำกว่าประเทศเวียดนามด้วย คือ ข้าวไทยมีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยเพียง 448 กิโลกรัม ในขณะที่ข้าวจากประเทศเวียดนามมีผลผลิตต่อไร่มากถึง 862 กิโลกรัม (Thai Rice Exporters Association, 2014) โดยปัญหาต้นทุนการผลิตข้าวสูงนั้นเกิดกับชาวนาจังหวัดชัยนาทเช่นกัน ซึ่งนายนิมิต วันไชยธนวงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยนาท ได้มีนโยบายการแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนการผลิตข้าว ด้วยการลดต้นทุนการผลิตในการทำนา ทั้งด้านปัจจัยการผลิต อาทิ พันธุ์ข้าว ปุ๋ย และค่าจ้างในการทำนา เช่น ค่าไถ ค่าหว่านเมล็ดพันธุ์และค่าการเก็บเกี่ยว (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, 2559) แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจการผลิตข้าวแบบทั่วไป ได้ทำการวิเคราะห์ไว้ตั้งแต่ปี 2545 โดยหลังจากปี 2545 การวิจัยทางเศรษฐศาสตร์ในจังหวัดชัยนาทไม่มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจการผลิตข้าวแบบทั่วไปเมื่อปี 2545 พบว่า ต้นทุนรวมเฉลี่ยของการผลิตข้าวแบบทั่วไป คือ 2,546.94 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรร้อยละ 79.21 (ค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างเครื่องจักรกลทางการเกษตร ค่าปัจจัยการผลิต) และต้นทุนคงที่ร้อยละ 20.79 (ค่าใช้ที่ดินและค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร) ขณะที่ต้นทุนรวมเฉลี่ยของการผลิตข้าวแบบการผลิตข้าวแบบผสมผสาน คือ

2,237.08 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ต้นทุนผันแปรร้อยละ 77.12 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 22.88 (ไกรศล โมกขมรรคกุล, 2545)

จากการลงพื้นที่ของทีมนักวิจัยในการสนทนากลุ่มกับเกษตรกร และเกษตรกรผู้ทำโครงการนาแปลงใหญ่ เกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาาราคาข้าวไว้ดังนี้

“ปัญหาที่สำคัญของเกษตรกร ตำบลห้วยกรด ตำบลสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท คือต้นทุนการผลิตได้แก่ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และค่าจ้างเครื่องจักรเพื่อทำการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนวิธีการผลิตในลักษณะเดิม เป็นการผลิตข้าวปรามณีต ลดค่าใช้จ่ายของสารเคมีด้วยการใช้สารชีวภาพ ทำให้สุขภาพดี สามารถใช้หนี้นอกระบบจนหมด เหลือเพียงแต่หนี้กับธนาคารอาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเท่านั้น” ฉออ่อน เกิดเทศ (2559, สัมภาษณ์ 26 ธันวาคม 2559) เกษตรกรผลิตข้าวและสินค้าเกษตรประณีต

“ในอดีตการส่งเสริมการผลิตข้าวมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะสารเคมีและปุ๋ยเคมี การส่งเสริมดังกล่าวประกอบกับความสะดวกและความรวดเร็วของผลที่ได้รับในระยะแรก ทำให้การใช้สารเคมีแพร่หลายอย่างรวดเร็ว เกษตรกรเกิดความเคยชินกับการใช้สารเคมีและเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้เป็นประจำ จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์และขาดความระมัดระวัง ได้ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวเกษตรกร สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นต้นทุนหลักการผลิตของข้าวในจังหวัดชัยนาท หากมีการลดการใช้สารเคมีดังกล่าว จะช่วยลดต้นทุนได้เป็นจำนวนมาก” สุนทร มณฑลทา (2559, สัมภาษณ์ 26 ธันวาคม 2559)

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดราคาของข้าวเปลือก คือคุณภาพด้านความชื้นของข้าวเปลือก ขณะจำหน่าย เนื่องจากความชื้นของข้าวเปลือกส่งผลกระทบต่อการใช้ข้าวเปลือก คุณภาพต่อการสีข้าวเปลือก และคุณภาพข้าวสารที่ได้หลังการสี จากการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยด้านชุมชน และจากการสัมภาษณ์นักวิชาการของศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดชัยนาท คุณสุนทร มณฑลทา ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรีจังหวัดชัยนาท พบว่า เป็นเวลานานถึง 10 ปี ที่พฤติกรรมการผลิตข้าวเปลือกของจังหวัดชัยนาทได้เปลี่ยนไปจากเดิมในอดีตการผลิตข้าวเปลือกเริ่มตั้งแต่การลงแขกเกี่ยวข้าวของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน จากนั้นจะนำฟ่อนข้าวที่เกี่ยวข้องได้ไปตากแดดเพื่อลดความชื้นก่อนที่จะนำมานวดข้าวเพื่อให้ได้ข้าวเปลือกมาเก็บรักษาเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ เก็บเข้ายุ้งฉางเพื่อเก็บไว้บริโภค หรือจำหน่ายเข้าสู่โรงสี แต่ในปัจจุบันด้วยปัญหาการอพยพของคนในชุมชนเข้าสู่ตลาดแรงงานทำให้ปัญหาด้านแรงงานคนในด้านการเกษตรลดลง และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการเกษตรทำให้เกิดเครื่องเกี่ยวนวดข้าวซึ่งทำให้สามารถผลิตข้าวเปลือกตั้งแต่ในนาข้าว ช่วยแก้ปัญหาด้านแรงงานและลดขั้นตอนการผลิตข้าวเปลือกของเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวทำให้คุณภาพข้าวเปลือกที่ผลิตได้มีความแตกต่างกับข้าวเปลือกในอดีต เพราะทำให้คุณภาพข้าวเปลือกมีความชื้นสูงเนื่องจากไม่ได้ผ่านกระบวนการทำแห้ง กองเกษตรวิศวกรรม (2543) พบว่าความชื้นข้าวเปลือกหลังจากการเกี่ยวนวดข้าวด้วยเครื่องเกี่ยวนวดมีความชื้นอยู่ในช่วงร้อยละ 22-30 ดังนั้นทำให้ต้องลดความชื้นเพื่อสามารถเก็บรักษาข้าวเปลือกก่อนการสีข้าวเพื่อเป็นข้าวสารต่อไป โดยความชื้นของข้าวเปลือกที่ต้องไม่เกินร้อยละ 15 เพื่อผลิตเป็นข้าวเปลือกแห้ง (dry paddy) ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ข้าว (มกษ. 4004, 2555) นอกจากนี้ความชื้นของข้าวเปลือกถูกใช้เป็นข้อกำหนดด้านราคาสำหรับโรงสีในการซื้อขายกับเกษตรกร แต่เนื่องจากการใช้เครื่องเกี่ยวนวดในการผลิตข้าวเปลือกทำให้เกษตรกรของจังหวัดชัยนาทในปัจจุบันไม่มีการลดความชื้น นอกจากนี้นโยบายรัฐบาลส่งผลให้ชาวนาเน้นการปลูกเพื่อจำหน่ายให้กับโรงสีทำให้เกษตรกรไม่มียุ้งฉางสำหรับการเก็บข้าวเหมือนในอดีต นอกจากนี้ปัญหาด้านความชื้นของข้าวเปลือกทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองกับโรงสี ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรตำบลห้วยกรด นางกานต์อินท์ นวลโย กล่าวถึงการขายข้าวเปลือกให้กับโรงสีในจังหวัดชัยนาท พบว่า

จำเป็นต้องขายข้าวเปลือกตามที่โรงสีกำหนดแม้ว่าการกำหนดความชื้นของข้าวเปลือกที่โรงสีใช้จะเป็นวิธีการที่ไม่ยุติธรรมแก่เกษตรกร เพราะโรงสีใช้การวัดความชื้นจากการกำข้าวในมือ จากปัญหาดังกล่าวถ้ากลุ่มเกษตรกรมีเครื่องลดความชื้นข้าวเปลือกจะทำให้สามารถรักษาคุณภาพของข้าวเปลือกขณะเก็บรักษาเพื่อรอบริโภคหรือจำหน่าย และมีอำนาจการต่อรองเรื่องราคาข้าวเปลือกที่จำหน่ายแก่โรงสี การลดความชื้นข้าวเปลือกในปัจจุบันใช้วิธีการตากแดดในพื้นที่โล่งหรือเรียกว่าลานตาก แต่วิธีนี้จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่กว้าง ๆ และไม่เหมาะสมในการปฏิบัติในช่วงฤดูฝนหรือช่วงที่มีความชื้นสูง

ในด้านการบริหารจัดการและการตลาดข้าว สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1. จากปัญหาราคาข้าวที่ตกต่ำที่ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาทั้งด้านราคาขาย ต้นทุนการผลิต และปัญหาหนี้สินที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง

2. กรมการข้าว ได้กล่าวถึง ประเด็นมิติใหม่การวิจัยข้าวไทย ในเรื่องการตลาดว่า ควรเน้นถึง ประเด็นเรื่องมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่ม(Value Creation) และผลพลอยได้จากข้าว ขยายผลหรือต่อยอดงานวิจัยในเชิงพาณิชย์ เช่น สารจากข้าวกล้อง ข้าวกล้องงอก สามารถนำมาเป็นอาหารเสริม ยา และ เครื่องสำอาง เป็นต้น 2) วิจัยพัฒนาเพื่อลดต้นทุนด้าน logistic การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การเก็บรักษา การขนส่ง 3) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์รูปแบบใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้บริโภค ลด ต้นทุน การขนส่ง ยืดอายุการเก็บรักษา มีเทคโนโลยีในการติดตาม ตรวจสอบการลอกเลียนหรือแอบอ้าง เป็นต้น และ 4) งานวิจัยด้านการพัฒนาความร่วมมือทางด้านการผลิตหรือการค้าข้าวระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาระดับความร่วมมือข้าวกับกลุ่มประเทศเป้าหมาย อาทิ ความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) หรือกลุ่มประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวนอกภูมิภาคอาเซียน (มิติใหม่งานวิจัยข้าวไทย , ออนไลน์ 28 ธันวาคม 2559)

3. จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับข้าวจากเกษตรกรในจังหวัดชัยนาทเบื้องต้น พบว่า สิ่งที่เกษตรกรขาดในขณะนี้คือ การตลาดสำหรับผู้ผลิตข้าวรายย่อยที่ต้องการขาย หรือ มีการรวมกลุ่มกันผลิตแล้ว แต่ไม่ทราบแนวทางในการทำตลาดทั้งภายในประเทศ จนถึงมาตรฐานด้านการส่งออกประกอบกับสถานการณ์ในขณะนี้พบว่า ผู้ผลิตข้าวหลายรายที่ไม่ทำตลาดของตนเอง และเน้นการส่งขายโรงสี รวมถึงขาดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคา

4. แม้เกษตรกรในบางพื้นที่จะมีการทำตลาดข้าว หรือมีการรวมกลุ่มกัน แต่ยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบรวมทั้งขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการตลาด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก ได้รับการยอมรับ และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การช่วยให้เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยนาทสามารถพัฒนาการตลาดที่ทำด้วยตนเองจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย

จากการทบทวนโจทย์การวิจัยเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการทบทวนโจทย์การวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตข้าว ภาครัฐ ภาคเอกชน พบว่า ผู้เข้าร่วมการทบทวนโจทย์วิจัยนั้นมองอนาคตข้าวของจังหวัดชัยนาทได้ 3 ด้านดังนี้

1. ด้านการผลิต ตั้งแต่การผลิตพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาสายพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ส่งเสริมการปลูก และเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการ การผลิตที่ลดการใช้สารเคมีโดยใช้กระบวนการทางธรรมชาติ ด้านการลดต้นทุนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรการผลิต ทั้งการปรับปรุงดิน น้ำ การจัดการโรค และศัตรูพืช ให้เหมาะสมกับพื้นที่ในจังหวัดชัยนาท

2. ด้านการแปรรูป ตั้งแต่การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของข้าว การลดต้นทุนการผลิตข้าวสาร และการลดต้นทุนผลิตภัณฑ์สำหรับการแปรรูป

3. ด้านการขาย การส่งเสริมการขายสินค้าทางการเกษตรโดยการลดราคาปุ๋ย ราคาสารเคมี และการพัฒนาราคาข้าวให้เหมาะสมกับคุณภาพ ด้านการส่งเสริมให้เกษตรกรกินคืออยู่ดี ส่งเสริมการปลูกพืชอื่น

ทดแทนในฤดูกาลที่ไม่สามารถเพาะปลูกข้าวได้ การขายข้าวจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคโดยตรงไม่ผ่านโรงสีหรือพ่อค้าคนกลาง และการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายต่าง ๆ ให้กับเกษตรกร

ในส่วนของปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวจนถึงการขายทางสามารถสรุปได้ 5 ด้านดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ของเกษตรกร พบปัญหาการรวมกลุ่มที่ไม่ยั่งยืน และการขาดองค์ความรู้
2. ด้านทรัพยากรการผลิต พบปัญหาดินเสีย เกษตรกรขาดเงินทุน ปุ๋ยยาราคาแพง ขาดน้ำทางการเกษตร ปัญหาโรคระบาด ปัญหาภัยธรรมชาติ (ภัยแล้ง ภัยหนาว และน้ำท่วม) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ปัญหาการขยายพันธุ์ข้าวปลูก ขาดข้าวคุณภาพสูง ข้าวไม่ต้านทานโรค เช่น เชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส ขาดแหล่งปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ ความรุนแรงของโรคระบาด ราคาข้าวตกต่ำ ต้นทุนแพง (ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง)
3. ด้านการจัดการการตลาด พบปัญหาด้านกลไกการตลาดไม่แน่นอน เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ เกษตรกรขาดความรู้ด้านการตลาด คุณภาพข้าวโดนกดราคา ไม่มียู้งฉาง ไม่มีลานตากข้าว ไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ ราคาข้าวตกต่ำ ขาดช่องทางการส่งออกทั้งในและต่างประเทศ
4. ด้านการควบคุมคุณภาพข้าว พบปัญหาเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ได้มาตรฐาน ผอม เขียว ขึ้น มีโรคแมลงเยาะ การระบาดของแมลง ค่าเก็บเกี่ยวผลผลิตแพง เมล็ดข้าวไม่ออกรวง ไม่มียู้งฉาง และไม่มีลานตากข้าว เมื่อข้าวที่ขายมีความชื้นทำให้ถูกกดราคา
5. การจัดการต้นทุนการผลิต พบปัญหาด้านต้นทุนสูง ทั้งในส่วนของพันธุ์ข้าว ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยยาราคาแพง ค่าจ้างแรงงานแพง เช่น แรงงานคน เครื่องจักร และค่าเช่านา และอยากให้มีเทคโนโลยีช่วยทำนา ส่วนของศักยภาพของเกษตรกรในจังหวัดชัยนาท สามารถสรุปผลศักยภาพออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ศักยภาพด้านนโยบายของภาครัฐ พบว่าภาครัฐมีวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่ชัดเจน และมีหน่วยงานพร้อมให้การสนับสนุน

2. องค์ความรู้ในพื้นที่ พบว่าในพื้นที่มีปราชญ์ด้านเกษตรที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนา มีโรงเรียนชาวนา มีการสอนเรื่องบัญชีครัวเรือน มีการสนับสนุนทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก น้ำส้มควันไม้ มีประสบการณ์การทำนา พร้อมทั้งจะเรียนรู้เพิ่มเติม มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยี การทำเชื้อราใช้เอง หมักยาใช้เอง เช่น ไล่แมลง ฮอริโมน

3. ต้นทุนทรัพยากรในพื้นที่ มีศักยภาพที่เหมาะสมในการทำนา เกษตรกรมีนาเป็นของตนเอง มีแรงงานเป็นของตนเอง มีอุปกรณ์การผลิต มีที่ดินของตนเอง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ/ชลประทาน การผลิตข้าวสารเอง/เครื่องสีข้าว มีลานตากข้าว การเก็บพันธุ์ข้าวปลูกเอง สีข้าวกินเอง และการลดต้นทุนด้วยตนเองผ่านโครงการโรงเรียนชาวนา

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของจังหวัด พัฒนาการจังหวัด ศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท กลุ่มผู้ผลิตข้าวนาแปลงใหญ่ และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท รวมถึงการทบทวนโจทย์การวิจัยกับเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้เห็นถึงปัญหาของเกษตรกรในหลากหลายมิติ ตั้งแต่ในระยะของการปลูกจนถึงกระบวนการขาย และการแปรรูป ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เป็นมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความองค์ความรู้ การบริการ และวิจัยที่สามารถนำท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจากวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชัยนาทซึ่งเป็นเขตพื้นที่การดูแลของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้เล็งเห็นถึงปัญหาวิกฤตการณ์ข้าวที่เกิดขึ้น โดยแนวทางการแก้ไขปัญหาต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้และการวิจัยเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิด “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะทางด้านการเกษตรซึ่งเป็นหนึ่งในแผนการปรับยุทธศาสตร์ (Re-profiling) ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยฯ ที่ยึดหลักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงนำไปสู่โครงการนวัตกรรมข้าวและอาหารปลอดภัย เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนโดยผ่าน

การศึกษาทั้งทางด้านภูมิหลังหรือพื้นฐานทางด้านการผลิตข้าว การปลูกและการขยายพันธุ์ และวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว ทั้งนี้กลไกที่สำคัญในการวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนด้านงบประมาณ จึงนำมาสู่การของบประมาณโครงการวิจัยมุ่งเป้าเพื่อตอบสนองตามความต้องการพัฒนาประเทศปี 2560 กลุ่มนวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อเกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยฯและสกว. ในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจังหวัดชัยนาท โดยโครงการดังกล่าวจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาระบบกลไกจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ และก่อให้เกิดงานวิจัยที่นำไปสู่การบูรณาการด้านการเรียนการสอน และการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยฯ สมดังคำกล่าว “ราชภัฏ คือ เป็นคนของพระราชา” และบรรลุเป้าหมายตามปรัชญา “ความรู้ดี มีคุณธรรม นำชุมชนพัฒนา”

เอกสารสรุปย่อข้อเสนอโครงการวิจัย
(ไม่เกิน 3 หน้ากระดาษ)

ชื่อเรื่อง

ชื่อผู้วิจัย

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์การวิจัย

.....
.....
.....

คำถามวิจัย

.....
.....
.....

ผลผลิตจากการทำวิจัย (output)

.....
.....
.....

งบประมาณ

.....
.....
.....

แนวทางที่จะบูรณาการการทำวิจัยนี้กับการสอนเป็นต้น (ถ้ามี)

.....
.....
.....